

ЕФЕКТИ НА КОВИД ВЪРХУ ТУРИСТИЧЕСКИЯ БИЗНЕС

Туристическата индустрия бе най-силно засегната от КОВИД-19. Ограниченията за свободното движение на хора доведоха до безпрецедентно сриване на резервации, пътуващи, приходи и като следствие – на цялата икономика. Съществуват различни методики за оценка, но срывът е между 70 и 90% в отделните периоди на пандемията, като десетки хиляди туристически единици, музеи и други обществени пространства бяха принудително затворени. По прогнози на Световната организация на туризма между 10 и 15 % от тях никога няма да отворят отново.

Туристическият сектор в Европейския съюз включва около 1,8 милиона предприемачи, основно дребни и средни предприятия, като заети са около 11% от общата работна сила в ЕС, което представлява приблизително 22,6 милиона работни места. Туристическият сектор генерира повече от 9% от БВП на ЕС, като в последното десетилетие този процент непрекъснато нараства. В края на второто десетилетие, туризмът бе третата по важност област на икономическата и социална дейност в ЕС, след търговия/дистрибуция и строителство. Важно е да подчертаем, че секторите, тясно свързани с туристическата индустрия (дистрибуция, строителство, транспорт, култура) генерират повече от 10% от изчисления БВП на ЕС и представляват около 12% от всички работни места в Съюза¹.

Секторът на туризма бе сред най-засегнатите от пандемията, причинена от COVID-19. Някои анализатори смятат, че приходите в индустрията са паднали с 50% за хотели и ресторанти, със 70% за туроператори и туристически агенти и с 90% за круизни и полети на авиокомпания. Само между януари и октомври 2020 г. пандемията предизвика 70% спад на международните туристически пристигания в сравнение със същия период на 2019 г., причинено от различни ограничения на ниво отделни държави или региони. Факт е, че в началото на пандемията, международният туризъм реално се върна към нивата, наблюдавани за последно преди около 30 години. Наред с това само в Европа бяха загубени приблизително 6 милиона работни места. Независимо от вариациите в загубите при отделните периоди на кризата, те наистина могат да се определят като безпрецедентни и най-големите за последните няколко десетилетия².

Туризмът, туристическият сектор и зависимостта от него е най-силна при страните от южния фланг на ЕС, като тази зависимост в проценти от БВП се подрежда както следва: Хърватия(25%), Кипър (22%), Гърция (21%), Португалия (19%), Австрия, Естония, Испания (15%), Италия (13%), Словения, България (12%), Малта (11%), Франция (10%), Германия (9%). Логично е, че при тези държави са и най-големите загуби от пропадането на туристическата индустрия по време на пандемията. Резултатите за загубите при отделните европейски градове и региони не са много по-различни от тези на държавно ниво. При изследване³ за туристическия маркетинг на 107 града за 2020 г., средният спад при тях е от 60,9% спрямо 2019 г. След като през последната предпандемична година в тях са реализирани общо 690 милиона нощувки, данните са 2020 г. показват реализирани малко над 250 млн. нощувки, т.е. спадът е съпоставим с

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0550&from=EN>, 8-12 стр., последно посетен на 21.05.2022

² ibid.

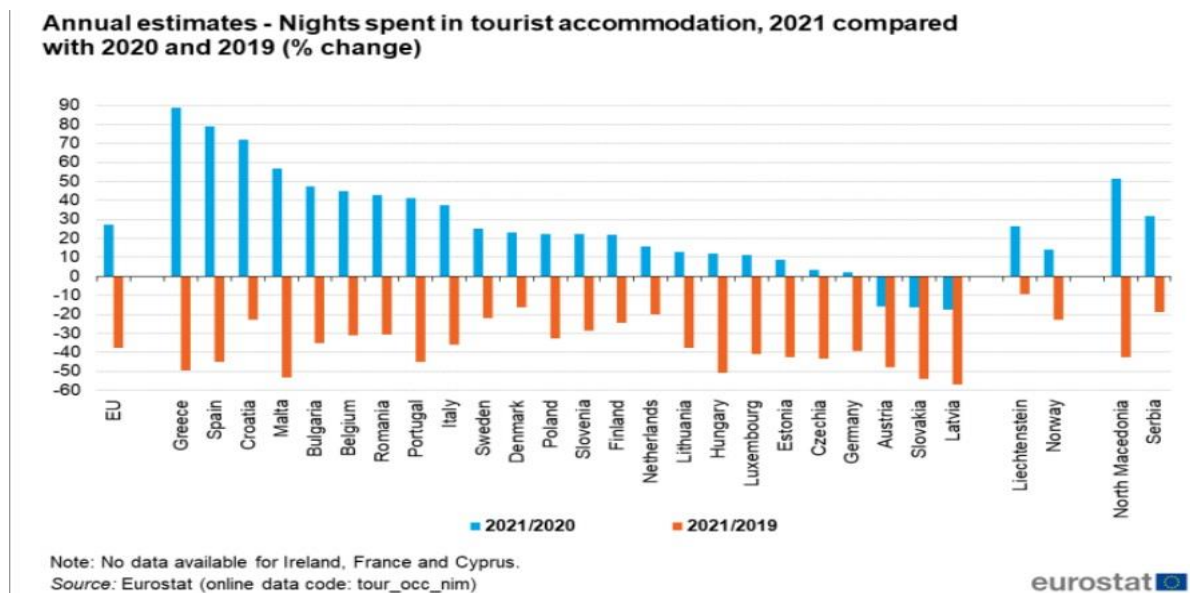
³ <https://citydestinationsalliance.eu/european-cities-to-take-a-new-role-after-urban-tourism-being-the-most-hardly-hit-by-the-covid-crisis/>, посетен последно на 21.05.2022

този на ниво държави. В годините преди пандемията градовете и регионите реализират един среден годишен растеж от около 4%.

Безспорен спад имат и международните пътувания до държавите-членове на ЕС през 2020 спрямо 2019. Най-големите спадове не са непременно обвързани с най-голямата зависимост от туризма – кризата се изявява най-силно в Кипър, който наистина е силно зависим от туризма, но на следващо място е Румъния. Силно зависими от туризма и с много съществен спад са също Гърция, Испания, Малта и Португалия, но това не може да се каже за Швеция, Литва или Финландия, при които загубите са по-високи от средните за ЕС. Тук естествено важи и следната зависимост – когато е една страна е с относително по-слабо развит туристически сектор (примерно Румъния), то тогава той е по-слабо подготвен да посрещне кризата, с по-ниска гъвкавост и способност на реакции, с по-слаб опит при посрещането на кризи и т.н.

През 2021 година туристическият сектор на ЕС започва бързо да се възстановява според Евростат. Броят на нощувките, реализирани в страните от общността през миналата година, се увеличава с малко над 27% спрямо 2020 година. Спадът все още не е преодолян и достига 37%, т.е. преодоляна е само част от него.

Възстановяването на туристическия сектор в Европа по показател реализирани нощувки е един от показателите, които се следят. Възстановяването е най-бързо в държавите със силен туристически сектор като Гърция, Испания, Хърватска и Малта. България е на четвърто място по скорост на възстановяване сред страните-членове на ЕС. Може да се счита, че това възстановяване ще продължи устойчиво, макар и с различни темпове за отделните страни. Добри са темповете на възстановяване и за други европейски държави – не-членове на ЕС като Лихтенщайн, Норвегия, Северна Македония и Сърбия. Независимо от това обаче, средният спад за всички държави от почти 40% все още не е преодолян.

Възстановяването на туризма далеч надхвърля рамките на конкретния сектор, тъй като по същество представлява възобновяването на свободното движение, повишаване на загубеното доверие и дори чисто психологически – възвръщането на живота отпреди пандемията. Наред с това, след Пандемията трябва да се развият всички възможности така че туристическият сектор да стане по-ефективен, по-отворен, екологично устойчив и социално отговорен.